

עולת
שבת
בישבתו

יתרו



מתורתם של רבותינו הקדושים ממונקאטש

תוכן ענינים

עולת המועד

הקריאה מעורר את הזמן

ניצוצי אור

למד מתוארו גדולת משה / 'כבוד חכמים ינחלו - זה יתרו' / התגלות אלקית במקום הצדיק / תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם / כל הנסים כהכנה לקבלת התורה / הנאה ממסיבת תלמידי חכמים / ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים / קטן כגדול הוא / פתח להו במילתא דבדיחותא / המתגאה אינו קם לתחיית המתים / פלפול התורה משבר הקליפות / לקרב לב פשוטי העם אל ד' / הקליפות סביב הקדושה / העלות ותיקון מחשבה רעה / המתקת הדינים על ידי לימוד התורה / שלא לרמות הקב"ה בקיום תורה ומצוות / עבודת ימי החול לקדש השבת / יראה עילאה – אפילו שאין לו עבירות

ילמדנו רבינו

מה שמועה שמע ובו

לבנת הספיר

וישמע יתרו / וישאלו איש לרעהו לשלום / רואים את הקולות

הלכה ומנהג

לקום בשעת קריאת עשרת הדברות

דעה חכמה לנפשך

"בעבור תהיה יראתו על פניכם"

מילין שפירין

לא תחמוד בית רעך לא תחמוד אשת רעך

עולת שבת בשבתו

יוצא לאור על ידי:

הוצאת אמת

אור תורה מונקאטש

מכון להר"ל ולהפיץ ספרי רבותינו הקדושים

Published By:

Emes Publishing Inst.

Ohr Torah Munkacs

P.O.B. 393

Brooklyn, New York 11219

T: 347.408.5208

F: 718.504.3526

W: www.minkatch.org

E: EmesOnline@gmail.com

כל הזכויות שמורות ל:

הוצאת אמת

Copyrighted © 2020 by:

Emes Publishing Inst.

All rights reserved to publisher

The entire text has been newly

edited designed and set.

No part of this book may be

reproduced in any form,

including information storage

or retrieval, in whole or in part,

without written permission

from the copyright holder

רובי המאמרים הופיעו

בליניו 'חודש בחדשו'

שיצאו לאור על-ידי:

איחוד חסידי מונקאטש

עימוד ונויראפיק

אלעזר בראדי

929.301.6149

עולת המועד

הקריאה מעורר את הזמן

ידוע מה שלימדנו רבותינו הקדושים שהקריאה שקורין בתורה מעורר את הזמן. לדוגמא, כשקורין פרשת יציאת מצרים ושירת הים אנו מעוררין שוב - על ידי הקריאה - את אותו הזמן עם כל המדריגות שהיו בשעתו. כשקורין פרשת נתינת התורה אנו ממשיכים אותו שפע שהושפע בשעת מתן תורה על הר סיני. וכמו שבחג הפסח חוזרים ובאים האורות של יציאת מצרים, ובחג השבועות זוכים להמדריגות של מעמד הר סיני, כמו כן כשקורין פרשיות הללו ודומיהן מתעוררים ומתגלים ההארות הקדושות דאז.

והנה צריכין להתבונן, דהלא מחג הפסח אנו סופרין שבע שבועות לקדשינו ולטהרינו מכל סיג ופגם, ומתקנים כל השבע מדות החל מחסד שבחסד עד מלכות שבמלכות, ורק אז זוכים להמדריגות של חג השבועות - קבלת התורה, וכמו שהיתה בזמן שיצאו ישראל ממצרים. ולעומת זה, משבת שירה עד שבת פרשת יתרו, יש שבוע אחד בלבד. והיאך יכולים להגיע בשבוע זו, ממדריגה של יציאת מצרים עד הדרגא הגבוה של קבלת התורה.

רבינו שליט"א ביאר ענין זה. דהנה כל אדם עובר בימי חייו נסיונות קשים שצריך למלחמה גדולה להתגבר עליה ולעמוד איתן בנתיבות הקדושה. הנה אדם המנצח את היצר וכובשו, ומצליח בעסק התורה והמצוות, הרי יש לו התחזקות וחשק להמשיך ולהתרומם במדריגות בעבודת ד'. הוא אינו

מתיירא כל כך ממלחמות היצר שיבואו לפניו להבא, כי בטוח שיוכל להכניעו כמו שהצליח עד עכשיו. אך אדם שיש לו נפילה אחר נפילה במלחמותיו נגד היצר, קשה לו מאוד לאזור מתניו בגבורה ובעוז ולהתחיל מחדש בעבודה, שהרי אינו רואה מבוא להיחלץ ממצבו. בהרגשה זו מביאו השטן לידי עצבות ויאוש שחושב שאבדה תקותו מלצאת מהשתעבודתו ביד היצר.

באמת, במצב כזה אכן דרוש יגיעה רבה ועבודה קשה כדי להתנתק מכבלי היצר ולעלות במסילות הקדושה. אבל צריך האדם לידע, שאף אם בתוך מיצרי וגבולי הטבע אינו רואה שום מבוא ודרך שיוכל לעמוד בזה, אל לו להתייאש כלל. כי כל החשבונות הללו הם רק בטכסיסי מלחמה על-פי כוחותיו הבלעדיים. אמנם האדם יכול לערוך מלחמה - לא בכוחותיו האנושיים, אלא בכח שלמעלה מן הטבע. יש לו האפשרות להתרומם מעל מצבו הנוכחית, לנצח את כוחות הרע שבו, ולהתנהג בדרך הקדושה - והכל לא בחוקי הטבע אלא על-ידי התורה הקדושה שהוא גבוה מתהלוכות הטבע. התורה מצילתו מן החטא, ומשפיעה עליו קדושה וטהרה. וממילא עלייתו במדרגות הקדושה אינו מוגבל לכוחותיו המצומצמים, אלא במהירות רבה מתעלה עד לגבהי מרומים. ולכן אין לו מקום להתייאש ולדאוג על דרגתו, אלא יתחיל לשקוד על התורה ועל העבודה, והקב"ה יעלהו על במתי עולם.

ולזה אין משבת שירה עד יתרו אלא שבוע אחד. הדבר בא להורות דאף אם בדרך הטבע ובתהלוכות הזמן בעינן שבע שבתות כדי לצאת ממצרים ולהגיע לקבלת התורה, אבל כשהענינים מתעוררים שלא לפי הזמן - שהוא טבע, אלא באמצעות התורה שקורין בפרשיות הללו, הרי התורה היא למעלה מן הזמן וממהרת עליית האדם.

אמר רבינו הק' בעל מנחת אלעזר זי"ע, מה שאמר לו צדיק אחד שהיה אצל הגה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע, בשבועות וגם בפרשת יתרו, ובשני הזמנים שמע שם את הרה"ק משינאווא קורא בתורה עשרת הדברות בקולות וברקים כדרכו בקודש, אך אמר לרבינו הק' "וואס איך האב געזעהן שבועות האב איך פרשת יתרו אויך געזעהן, אבער וואס איך האב געזעהן שבת יתרו, האב איך אפילו אין שבועות אויך נישט געזעהן" [- מה שראיתי בחג השבועות גם בשבת יתרו ראיתי, אבל מה שראיתי בשבת יתרו אף בחג השבועות לא ראיתי]. כלומר, שכל מה שהשיג בשבועות השיג בפרשת יתרו, אבל לא כל מה שהשיג בפרשת יתרו השיג בשבועות.

והדברים מובנים לעניינינו, משום דחג השבועות הוא מועד החל לפי הזמן, לכן מוגבל ההשגה בתוך הזמן הטבעי. אבל כשההשגה באה על ידי קריאת התורה, היא למעלה מן הטבע ובלי גבול. והוסיף רבינו שליט"א שכן הוא גם בנוגע לשבת שירה, דכל מדריגות שביעי של פסח יש בשבת שירה, אבל שבת שירה עוד גבוה ביותר, שאז התורה היא המעוררת הגילויים של קריעת ים סוף.

מקורות: תורה סעודה שלישית פרשת בשלח ה'תש"נ.

שפת כל הארץ

ראש חודש שבט הוא הזמן בו התחיל משה רבינו את משנה תורה, כמו שכתוב (דברים א, ג-ה) בעשתי עשר חדש באחד לחדש ג' הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר. ופירושו רש"י: בשבעים לשון פירשה להם. והנה עבודתו הלז של משה רבינו, צריך ביאור רב. דהנה מצינו בחז"ל דכשתרגמו החכמים את התורה לתלמי המלך "היה אותו היום קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל" (עיין מסכת סופרים פ"א ה"ז), והיה העולם חשוך שלשת ימים. כלומר, דלא היה נוח להקב"ה מה שמתרגמים התורה ללשונות אומות-העולם, ואם-כן למה פירש משה רבינו התורה אז לשבעים לשון.

ברם, קודם-כל עלינו להתבונן קצת בעצם מהותה של הע' לשונות. דהנה, לשון אינו אופן והיכי-תמצא לבני אדם להתבטא אחד לחבירו גרידא, אלא חיותו של כל אומה ואומה הוא בלשונו. והביאור, לימדונו רבותינו הקדושים. דהנה לאחר שחטאו בדור הפלגה, בלל ד' שפת כל הארץ ומשם הפיצם ד' על פני כל הארץ (בראשית יא, ט), ואז נחלק העולם לשבעים אומות אשר לכל אחד מהם לשון נפרד. והענין, כי הקב"ה חלק אז כל העולם לע' אומות, ולכל אומה תהיה לה שר מיוחד - אשר הוא ינהיגם, ועל-פיו יבוא כל המשתייך לעמו. והנה, כפי מהותו של השר ובחינתו, כך נולד הלשון של אותו אומה, ונמצא שהלשון הוא בדמות ובצלם השר. ומכיון ששר האומה הוא חיותו של האומה, הרי שחיות כל אומה ואומה הוא בלשונו. וכשאחד מאומות-העולם מדבר בלשונו - הרי שבעצם - נפשו יוצא בדברו, כי כל מהותו מתבטא בלשונו. ולכן מכיון שאומות העולם הם ביסודם רע, הרי שלשונותם מסוגלים לכל התכונות הרעות ורוע מדותיהם. ברם, שונה מכל-זה הוא כלל ישראל, אשר להם אין שר ומזל אשר ינהיגם, רק השגחתם הוא על-ידי הקב"ה בעצמו, ולכן לשונם נשאר לשון הקודש והטהור - אותו הלשון אשר בו ברא הקב"ה את העולם. וכל מהותם וישותם הוא קדוש וטהור - כלשונם.

והנה, כשנגזר על עם ישראל להתפזר בין הע' אומות ולהיגלות ביניהם, הרי שפרט אחד מן הגזירה הקשה הוא, שהיהודים, בכל מקומות מושבותיהם, ידברו ויתעסקו

עם העכו"ם - אשר בתוכם הם גרים. צריכין לישא וליתן עמהם, צריכין לעמוד בקשר עמהם בעניני מסחר ורפואה וכדומה, מוכרחים לפעול אצל השלטונות והשרים - ובכל אלה בלשונם. וכל זמן היותינו תחת עול הגוים - צריכין לסבול גזירה הלז. והוא גזירה קשה ושעבוד נורא. כי אף אם אנחנו מעורבים בין הגוים - מכל-מקום כשחיותנו נמשך ממקור עליון וקדוש, הרי שסוף סוף נתגבר עליהם ועל מדותיהם. ברם, כשישראל אחוז ומקושר בחיותן של האומות - כשהוא עסוק בשפתם, הרי שנטבע גם בהם מאותם מדות הגרועות והפחותות של הנכרים.

ומשום-הכי תראה, אשר אחד מתגבורות היצר-הרע ותחבולותיו הוא שעם ישראל ילמדו לשונות העמים וכתבם, ויתעסקו בה, כי על-ידי-זה יתדבק נפשם הקדושה במדות הגרועות של האומות. ולפעמים, כשאין להיצר שום דריסת-הרגל בין ישראל קדושים, הוא מחדיר עצמו באופן זה - שבני ישראל ידברו בשפת האומות ויתדבקו במהותם. ואמרו לנו רבותינו הקדושים ליזהר מאוד בזה - כי בנפשינו הוא.

והנה המביט מראשית אחרית, ראה והבין גודל הצרה המרחפת על עמו בזה, הקדים רפואה למכה, וצוה למשה רבינו שהוא יפרש את התורה לע' לשונות. ובכך אדרבה, המשיך משה רעיא מהימנא מחיותן של האומות אל תוך התורה הק', ויהיו גם הם אחוזים בקדושה. והוא טובה גדולה לישראל הנפוצים על פני תבל. ועל-דרך-זה הפליא הקב"ה חסדו עם עמו, והכניס בכבודו ובעצמו כמה מילים מלשונות האומות אל תוך התורה הק', כגון: התחיל את עשרת הדברות, ב'אנכי' שהוא לשון מצרי (ילקוט רמז רפט), וכן טוטפת (דברים יא, יח) - טט בכתפי שמים פת באפריקי שמים (זבחים לז, ב), ועל-דרך זה אמרו (שבת לא, ב) ש'הן' בלשון יוני אחת, וכיוצא בזה. והוא בכדי שמזה יהיה לישראל בגלותן אחיזה בחיותן של האומות, עד כי ירחם ד' עמו ויאסוף אותנו מגלות המר הזה בביאת בן דוד...

מקורות: מעין גנים פרק ג אות ד בהגהה.

חיים ושלום פ' דברים ד"ה הואיל משה.

שער יששכר מאמר חדש שבט אות ג.



ניצוצי אור

◇◇◇◇◇ התגלות אלקית במקום הצדיק ◇◇◇◇◇

**אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם
הר האלקים (יה, ה)**

כל מקום שחונה בו משה, שם הוא הר האלקים, כי מקום שצדיק מצוי בו - הוא מקום התגלות אלקית.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

◇◇◇◇◇ תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם ◇◇◇◇◇

**וישאלו איש לרעהו לשלום ויבאו
האהלה (יה, ז)**

בתרגום יונתן: ויבאו האהלה - ואתו למשכנן בית אולפנא, שהביאו לבית המדרש.

ויש לפרש, שכיון ששאלו איש לרעהו לשלום, הביאו משה רבינו לבית המדרש, להודיעו שרק תלמידי חכמים הם המרבים שלום בעולם. ועוד שהודיעו ענין התורה, שדוקא על-ידי שזה אוסר וזה מתיר מתקיים בהם את והב בסופה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

◇◇◇◇◇ למד מתוארו גדולת משה ◇◇◇◇◇

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה (יה, א)

הוזכר "חותן משה", להורות שתוארו המכובד של יתרו בפי כל העמים היה "כהן מדין", ועתה שמע יתרו שמתארים אותו "חותן משה", מזה שפט גדולתו של משה רבינו.

אגרא רכלה

◇◇◇◇◇ כבוד חכמים ינחלו - זה יתרו ◇◇◇◇◇

וישמע יתרו (יה, א)

ובמדרש (שמות רבה פכ"ז ב): הדא הוא דכתיב (משלי ג, לה) כבוד חכמים ינחלו - זה יתרו. ושמעתי בזה מחכם אחד רמז נכון כי "חכמים" ראשי-תיבות יתרו כהן מדין חותן משה. וזהו שאמר "כבוד חכמים ינחלו - זה יתרו".

דברי תורה

ישראל מפרנסין כביכול לאביהם שבשמים. וזהו "את חקי אלקים", היינו לישנא דמזוני שהם מפרנסין כביכול לאביהם שבשמים, הוא על-ידי "זאת תורותיו", שהרי אמרו "חז"ל (ברכות ה, א) אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד.

תפארת בנים

קטן כגדול הוא

את הדבר הקשה יביאון אל משה וכל הדבר הקטן ישפוטו הם (יה, כו)

מה שהוצרך משה לעצת יתרו, ולא מנה שופטים מעצמו, משום שעד שחילק יתרו בין דבר קטן לדבר גדול לא הכיר משה חילוק זה, כי אצלו כל משפט ממון שבין ישראל דבר גדול הוא, והבן.

כ"ק ארמו"ר שליט"א

פתח להו במילתא דבדיחותא

ועתה אם שמוע תשמעו (ט, ה)

אמרו בגמרא (שבת ל, ב): רבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר להו מילתא דבדיחותא, ואחר-כך יתיב באימה ופתח שמעתתא. והטעם הוא כי רק על-ידי שמחה יכולים להתבונן במושכלות התורה. וזהו שהתחיל השם יתברך כביכול להזכירם "אתם ראיתם אשר עשיתם למצרים", וכיון שהיו בשמחה, אמר "ועתה" דייקא, אחרי שאתם מוכשרים על-ידי השמחה, אפתח בדברי שמעתתא לומר "אם שמוע תשמעו".

בני יששכר

כל הנסים כהכנה לקבלת התורה

ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ד' גו' על אודות ישראל (יה, ח)

ופירש רש"י: למשוך את לבו לקרבו לתורה. וקשה הא כבר שמע כל זאת כדכתיב וישמע יתרו גו'.

ויש לומר, דאף ששמע כל זאת, מכל-מקום דבר אחד לא שמע, והוא שכל הנסים והנפלאות של יציאת מצרים היו כהכנה וכתנאי לקבלת התורה, כדכתיב (שמות ג, יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. וזהו שכתב רש"י בלשונו הקדוש "ויספר משה לחותנו - למשוך לבו לקרבו לתורה" היינו שכל זה היתה עבור קבלת התורה.

חיים ושלום

הנאה ממסיבת תלמידי חכמים

לאכל לחם עם חתן משה לפני האלקים (יה, יב)

ברש"י: מכאן שהנהנה מסעודה שתלמידי חכמים מסובין בה, כאילו נהנה מזיו השכינה (ברכות סד, א). פירוש, שהנאתו אינה מהסעודה עצמה, אלא ממה שתלמידי חכמים מסובין בה, כאילו נהנה מזיו השכינה, כי התלמידי חכמים עצמן הן זיו השכינה (עיין רמב"ם פ"ח מהלכות תשובה ה"ב).

כ"ק ארמו"ר שליט"א

ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים

והודעתי את חקי האלקים ואת תורותיו (יה, טז)

יש לפרש, "חק" הוא לישנא דמזוני (ביצה טז, א), וידוע מה שאמרו חז"ל (זהר ויקרא ז, ב)

◇◇◇◇◇ לקרב לב פשוטי העם אל ד' ◇◇◇◇◇

וירד משה מן ההר אל העם (יט, יד)

פירש רש"י: מלמד שלא היה פונה לעסקיו רק מן ההר אל העם. ויפלא איזו עסקים היה לו למשה רבינו שבכל זאת נמנע מהם.

ונראה, הרי בהגיעם להר סיני פסקה זוהמתן (שבת קמו, א). ובפרט משה רבינו מקור הדעת של כנסת ישראל, נתחדשו לו כבר בהגיעו למעמד הנבחר מוחין חדשים, וחידושים בנגלה ובנסתר ובמרכבה העליונה. ועם-כל-זאת הנמיך עצמו לדבר אל העם ולקרב לבם בדברי אגדה, ובפרט אל לבות בית ישראל - אלו הנשים והמוון-עם. וזו הכוונה שמשה פנה מעסקיו, מכל אותם מדריגות נעלות, וירד אל העם הפשוטים, לקרב לבם לד'.

חיים ושלוש

◇◇◇◇◇ הקליפות סביב הקדושה ◇◇◇◇◇

והר סיני עשן כולו (יט, יח)

עשן ראשי-תיבות נחש שרף עקרב, היינו שסבבוהו להר סיני אלו שלשה קליפות, כדרך הקליפות סביב הקדושה.

שער יששכר

◇◇◇◇◇ העלאת ותיקון מחשבה רעה ◇◇◇◇◇

לך רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יחרסו לעלת אל ד' פן יפריץ בם (יט, כד)

ידוע עבודת הצדיקים, כשנופל בדעתם מחשבה רעה, יתעסקו להעלותה אל מקורה לתקנה. אבל לאדם פשוט אסור לעשות כן, רק כשמהרהר בעבירה, ידחה אותה מידי. כי אם יטפל בה, יפול ברשתה ויטמא עצמו.

◇◇◇◇◇ המתגאה אינו קם לתחיית המתים ◇◇◇◇◇

כי ביום השלישי ירד ד' לעיני כל העם על הר סיני גו' השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו כל הנוגע בהר מות יומת (יט, יא-יב)

אמרו חז"ל (סוטה ה, א) כל המתגאה אין עפר ננער, שלא יעמוד בתחיית המתים. והנה דרשו (בראשית רבה פנ"ו א) את הכתוב (הושע ו, ב) ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו, היינו ביום תחיית המתים. וזהו "כי ביום השלישי" היינו תחיית המתים, "ירד ד' על הר סיני", רק למי שהוא בבחינת סיני, גימטריא ענוה. ולכן הזהירם "השמרו לכם עלות בהר", בבחינת גאווה, ואפילו "ונגוע בקצהו", כלשון הרמב"ם (בשמונה פרקים) שמגאווה צריכים להתרחק עד קצה האחרון. "וכל הנוגע בהר מות יומת", כי המתגאה אינו קם לתחיית המתים.

תפארת בני

◇◇◇◇◇ פלפול התורה משבר הקליפות ◇◇◇◇◇

וירד משה מן ההר אל העם (יט, יד)

וברש"י: מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם. ולכאורה איזו עסקים היו למשה שם במדבר שהיה מצטרך אליהם.

ויש לומר, דיודעים דברי הט"ז (ארי"ה סימן מז סק"א) דמברכים לעסוק בדברי תורה, היינו לפלפל ולחדש חידושים. והנה איתא בכתבי האר"י ז"ל (שער המצוות פרשת ואתחנן) שהפלפול משבר הקליפות. אך כאן לא היו צריכין לזה, כיון שכבר פסקה זוהמתן ונתבטלו הקליפות. על-כן לא פנה משה לעסקיו, היינו לפלפל בתורה.

חיים ושלוש

אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור - אני הוא שעתידי ליפרע כו'.

והנה בא הכתוב להזהיר כאן, כשאתה עומד לפני ד', "לא יהיה לך אלהים אחרים", אל תרמה את הבריות לעשות את המצוה רק להתגדל או להתפאר - לאלהים אחרים, כי "אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ואני מבחין.

שם שלמה

עבודת ימי החול לקדש השבת

ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכת ויום השביעי שבת לד' אלקיך (ב, ה)

ששת ימים תעבד, ותהא זאת כל מלאכתך, שיום השביעי יהיה שבת לד' אלקיך.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

יראה עילאה - אפילו שאין לו עבירות

ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו (ז, כ)

יש 'יראה עילאה' ויש 'יראה תתאה'. 'יראה תתאה' - הירא מעבירות שבידו. ו'יראה עילאה' - אפילו מי שאין לו עבירות, יש לו יראה מרוממות השם יתברך, כדמיון הרואה את המלך בכבודו שמגיע לו היראה ממנו הגם שיודע שלא יעשה לו מאומה.

זה שאמר הכתוב "בעבור תהיה יראתו על פניכם" אפילו "לבלתי תחטאו", אף בזמן שלא יהיו לכם חטאים.

אנרא דכלה

וזהו שנאמר למשה "לך רד ועלית", שלך יש מעלה זו - לירד ולהעלות מחשבה רעה. ברם רק "אתה ואהרן אחיך" רשאים לעסוק בכך, אבל אותם שאינם במדריגה - "אל יהרסו לעלות", לעסוק בענינים כאלו, "פן יפרץ בס", והבן.

שם שלמה

המתקת הדינים על ידי לימוד התורה

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי גו' (א, ב-ג)

ידוע, דבאם חלילה הדינים מתגברים, אז התורה מגינה ומצלא. והנה הדיבור הוא קשה, גם "אלקים" הוא דין, מה שאין כן אמירה הוא רחמים.

וזהו "וידבר" דיבור קשה "אלקים" בדין, "את כל הדברים האלה", כל הדיבורים הקשים והגבורות של מדת אלקים, תוכל להמתיקם שיהיה "לאמר" על-ידי לימוד התורה "אנכי גו'".

יודעי בינה

שלא לרמות הקב"ה בקיום תורה ומצוות

אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים גו' לא יהיה לך אלהים אחרים על פני (ב, ב)

רבים הקשו למה מנה כאן רק מה שהוציא את ישראל ממצרים, וכי זה לבד עשה ד'? ויש לומר, דהנה יציאת מצרים מורה שאסור לרמות את הקב"ה בשעה שמקיים תורה ומצוות (עיי' בבא מציעא סא, ב:



ילמדנו רבינו

מה שמועה שמע ובא

תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א - ליל שבת קודש, תשס"ב

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ד' את ישראל ממצרים. וברש"י (והוא מזכרים קטו, א): מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. ונראה לפרש שיתרו שמע שקריעת ים סוף ומלחמת עמלק היו שניהם בזכותו של משה רבינו, ולכן בא אליו. דהנה קריעת ים סוף היתה בזכותו של משה, כמו שנאמר (שמות יד, טו) ויאמר ד' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, ואמרו חז"ל במדרש (שמו"ר פכ"א ב) מה תצעק אלי, הדא הוא דכתיב (איוב כב כח) ותגזור אומר ויקם לך, דבר ואני עושה. וכן מלחמת עמלק היתה בכח התפלה של משה, כדרשת חז"ל (ר"ה כט, א) על הכתוב (שמות יז, יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל גו'.

ובתוספת ביאור נראה, שמה שהיו ענינים אלו בזכותו של משה הוא, כי משה רבינו הוא בחינת שבת העולם, כנרמז (תהלים צב, א) מזמור שיר ליום השבת, ר"ת למשה. והנה אמרו חז"ל (שמו"ר פכ"א ו) שהים לא רצה להקרע, וטען אני גדול ממך שאני נבראתי בשלישי ואת נבראת בששי, מה עשה הקב"ה נתן ימינו על ימינו של משה שנאמר (ישעיה סג, יב) מוליך לימין משה וגו'. ונראה שטענת הים היתה שמה

שהקב"ה הקדים לברוא אותו קודם שברא את האדם, מראה על חשיבותו, שכן גבי מצוות מצינו שצריך להקדים את החשוב חשוב תחילה.

והתשובה על טענת הים היא שמשה רבינו הוא בבחינת שבת, ולכן לא שייך גביה טענת הים "אני גדול ממך שנבראתי בשלישי", כי השבת חשוב שהיא קדוש לעומת ששת ימי השבוע שהם ימי חול. ואדרבה, שבת היא מקור הברכה של כל ימי השבוע, כדאיתא בזהר (ה"ב סג, ב) שמשבת מתברכאן כל שיתא יומין, כל חד וחד בלחודוי. וזה שנתן הקב"ה ימינו על ימינו של משה, כלומר שמשה עדיף על שאר הנבראים שהוא לעומתם כימין לגביה שמאל. ולזה הוכרח הים להבקע.

וכן מחיית עמלק היא בזכות קידוש השבת. שכן איתא במדרש (פדר"א פמ"ג) כתוב אחד אומר (שמות כ, ח) זכור את יום השבת לקדשו, וכאן אתה אומר (דברים כה, יז) זכור את אשר עשה לך עמלק, היאך יתקיימו זה וזה זכור, אמר להם לא דומה כוס של קונדיטון לכוס של חומץ, זה כוס וזה כוס, זה זכור לשמור ולקדש את יום השבת, וזה זכור להשמיד ולהכרית את כל זרעו של עמלק. ונראה שר"ל שעל ידי זכור את יום השבת לקדשו מתקיים גם זכור את אשר עשה לך עמלק, כי עמלק תלה הכל במקרה, כמו שמפרש רש"י את הכתוב (דברים כה, יח) אשר קרך בדרך, שהוא לשון מקרה. וקיום זכור את יום השבת לקדשו, הוא עדות שהקב"ה בורא שמים וארץ, ואין בו מקרה כלל. והמעיד כן הרי מוחה דעת עמלק. ולכן "כאשר ירים משה" שהוא סוד השבת "את ידו וגבר ישראל".

ובזה יתבאר דברי רש"י, שכיון ששמע יתרו מקריעת ים סוף ומלחמת עמלק, הבין מענינם שמשה רבינו הוא סוד השבת, לכן בא, לצאת לקראת כלה ולקיים "פני שבת נקבלה", והבן.

וזה "וישמע יתרו גו", שמקריעת ים סוף ומלחמת עמלק שמע שהוא רק בבחינת וא"ו - המרמז לששת ימי המעשה, ולכן בא אל משה שהוא סוד יום השביעי, דמנא מתברכאן כל שיתא יומין. וזה שאמרו חז"ל (שמו"ר פכ"ז ז) שכשהיה נכרי היה שמו יתרו שנאמר (שמות ד, יח) וישב אל יתרו חתנו, ומשנתגייר הוסיף לו אות אחת כו', ומאז נקרא שמו יתרו. ולדרכינו יתבאר, שניתוסף לו דייקא אות וא"ו, כי "וישמע יתרו", היינו ששמע שבלי משה רבינו שהוא סוד השבת אי אפשר לבא אלא לבחינת וא"ו. וידיעה זו היא שהביאתו לקבל פני השבת, ולכן היא שניתוספה על שמו.

והנה להלן (יה, ח) אמר הכתוב "ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ד' לפרעה ולמצרים גו", ויאמר יתרו ברוך ד' גו', עתה ידעתי כי גדול ד' גו". וצריך ביאור, הלא יתרו כבר שמע על קריעת ים סוף ומלחמת עמלק טרם בואו לכמדבר, ולכאורה

לא הוסיף לו משה רבינו על מה שידע כבר. ואם כן, למה רק אחרי ששמע זאת ממשה אמר ברוך ד' גו' עתה ידעתי כי גדול ד' גו'.

אכן לדרכינו יתבאר, כי בהיות משה רבינו בסוד השבת, הרי דיבורו נתקדש בקדושת השבת, ודברים הנאמרים בשבת אינם כדברים של חול, שאמרו חז"ל (שבת קיג, ב) ממצוא חפצך ודבר דבר - שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול. והיינו שכח דיבור של השבת הוא שפועל בנפש ובלב השומע, ויוצאים הדברים מכח אל הפועל. ועל זה נאמר (פיוט כל מקדש שביעי) "כל שומר שבת כדת מחללו, שכרו הרבה מאוד על פי פעלו", כלומר שמה ששמיע מפיו - פועל בנפש השומע. וכן היה אצל יתרו, שאף ששמע מקריעת ים סוף ומלחמת עמלק, לא פעלו הדברים בנפשו, שימול את בשרו ויתגייר, ורק כשמע אותן הדברים מפיו של משה רבינו, העביר חרב חדה על בשרו, נתגייר וקבל עליו עול מלכות שמים, וזה מכח שדיבורו של משה היה דיבור של שבת.



כי יבא אלי העם לדרוש אלקים

ברמב"ן (פרשת יתרו) על הכתוב (שמות יח, טו) כי יבא אלי העם לדרוש אלקים, וזה לשונו: כי יבא אלי העם לדרוש אלקים להתפלל על חוליהם ולהודיעם מה ידבר להם, כי זה יקרא דרישת אלקים וכן יעשו גם הנביאים, כמו שאמר (שמואל א ט, ט) לפנים בישראל כה אמר האיש בלכתו לדרוש אלקים לכו ונלכה עד הרואה. וכן (מלכים ב ח, ה) ודרשת את ה' מאותו לאמר האחיה מחלי זה, שיתפלל עליו ויודיענו אם נשמעה תפלתו. וכן (בראשית כה, כב) ותלך לדרוש את ה', כמו שפירשתי שם, עד כאן לשון מאור עינינו הרמב"ן ז"ל.

וכן עוד ברמב"ם (פ"ב מהלכות דיעות ה"א), וזה לשונו: ומה הוא תקנת [חולי] הנפשות, ולכו אצל החכמים שהם רופאי הנפשות וירפאו חליים בדעות שמלמדן אותם עד שיחזירום לדרך הטובה, והמכירים בדיעות הרעות שלהם ואינם הולכים אצל החכמים לרפא אותם עליהם אמר שלמה (משלי א, ז) חכמה ומוסר אוילים בזו, עד כאן לשון מאור עינינו הרמב"ם ז"ל.

והרי מפורש הליכה ונסיעה אצל הצדיקים וחכמים כדי להושע בכל צרכיו הן ברוחניות הן בגשמיות.

דברי תורה מהדורא תנינא אות קז

לבנת הספיר

וישמע יתרו (יח, א)

במדרש (שמ"ד פכ"ז ה): הה"ד (איוב לא, לב) בחוץ לא ילין גר.

סיפר רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע:

פעם נסעו הגה"ק הרבי ר' משה ליב מסאסוב זי"ע והגה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע מק"ק סאסוב לתוך יער בדרך, ולקחו עמם עוד איש אחד, וגם איזמל של מילה ויין לזלף וכיוצא צרכי מילה. בדרך מצאו תינוק אחד שהניחתו אמו מוטל כרוך בסדינים, אשר היא הלכה לה לקצור תבואה, והם [בית-דין של ג'] מלו בחשאי את הילד לשם גירות. ונתנהו מיד לבית יתומים בק"ק בראד, וכתבו פיתקא בסוד שהוא גר צדק, ושיטבלוהו אחר-כך לכשיגדל [בטח ראו הקדושים אלו בילד זה נשמה יקרה ניצוץ גדול, ומסרו נפשם עליה לנסוע שם לגיורו].

הילד גדל ונעשה תלמיד-חכם, ובמשך הזמן התחתן ונשא זיווג המיועדת לו. הגה"ק מסאסוב זי"ע בא לחתונה, ואז גילה לו הדבר, ושמחו שמחה גדולה.

על אותו חתונה היו בעלי מנגנים בכלי זמר שונים, בתופים ובמחולות, והוטב מאוד בעיני הרבי ר' משה ליב זי"ע קול זמרתם בגודל המתיקות ונעימות. ואמר אז, כי מאוד יהנה אם ביום פטירתו ישוררו וינגנו מנגנים כזה.

עברו ימים ושנים, ופעם ביום ד' שבט נסעו בעלי מנגנים אלו בדרך, לבוא לאיזה מקום על שמחת נישואין שהיו מזומנים לשם. ברם, העבים נתקדרו וגשם שוטף ירד,

ולא היו ביכולת לכוון הדרך כראוי. הסוסים גיררו את המרכבה, אבל לא ידעו אם הדרך נכונה היא או לא. בתוך כך הגיעו לאיזה עיר, ונכנסו לבית המרזח, וביקשו משקה להחיות נפשם. השיב להם בעל המרזח:

- איך יערב לכם לזאת, הלא יום מבוכה ומהומה היום! שר וגדול - רבי ר' משה ליב - נפל בישראל...

אזי נתוודע להם, שנמצאים המה בקהילת סאסוב - דרך אחרת לגמרי, ונזכרו מה שביקש רבי משה ליב זי"ע, שביום פטירתו ישוררו ניגונים ההם. וכן עשו. זימרו בתוף ומחול, כנור ועוגב לכבודו של אותו צדיק, לקיים רצונו - "כי יום חדוה לפניו בבואו לשמים מרום".

אזי הבינו למפרע המקרה שקרה אתם בדרך, שמד' מצעדי גבר כוננו, ועל כן באו עד הלום.

וישאלו איש לרעהו שלום (יח, ז)

מספר רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (דברי תורה מהדורא ו אות מז):

"שמעתי מאבותינו זי"ע, כי זקיני הה"ק איש אלקים רבינו אוהב ישראל, מוה"ר רבי משה ליב מסאסוב זי"ע, היה נזהר להקדים שלום לכל אחד. ומספרים מזה מעשה נפלאה, כשהיה בבראד, ואין כאן מקומו להאריך".

ואמר כ"ק רבינו שליט"א (מלוה מלכה פרשת כי תצא תשנ"ו) שהמעשה לה התכוון רבינו זי"ע, היא:

פעם אחת היה הרבי ר' משה ליב זי"ע בעיר בראד, והחסידיים דשם היו מתנשאים בגודל קדושת רבם, ואמרו "שמעולם לא הקדימו שום אדם בנתינת שלום". והמתנגדים חרה להם, וטענו איך יודעים החסידיים לספר מה שהיה "מעולם", ומנין להם ששום פעם לא הקדימו אדם בנתינת שלום. וכדרכם להכחיש גודל צדקת הצדיקים, שכרו איש, ויצוו אותו, שכשילך הרבי ר' משה ליב בבוקר למקוה, יטמין עצמו וילך אחריו בחשאי (שהרבי ר' משה ליב לא יראה אותו) ויצעק לו מאחרי גבו "צפרא טבא". ושוב לא יוכלו החסידיים להתפאר שמעולם לא הקדים אדם את רבם בנתינת שלום. ושליחם עשה כן, החביא עצמו וצעד בשקט אחורי הרבי ר' משה ליב זי"ע, אך כשהתקרב עד תוך כמה פסיעות אצלו, פתאום הסתובב הרבי ר' משה ליב ואמר לו "צפרא טבא צפרא טבא".

והוסיף על-זה רבינו שליט"א: "הנה בתחלה חשבתי שהמסופר בזה הוא ממעלת רוח הקודש של הרבי ר' משה ליב זי"ע. שוב התבוננתי שאינו כן,

שהרי זה פשוט שהיו עיניו צופות למרחוק, ואין חידוש שהרגיש מה שהיה תוך ד' אמות אצלו. אך נראה שכוונת הסיפור היא לספר, שגופו הקדוש של הרבי ר' משה ליב זי"ע היה מזוכך כל כך, עד שכשנזדמנה לו מצוה או מנהג טוב, היה הגוף פועל בעצמו לקיים המצוה [על דרך מה שכתב רבינו בעל בני יששכר זי"ע (אגרא דפרקא אות רכב) על הכתוב (בראשית כב, י) וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת, ואין כאן מקומו להאריך].

רואים את הקולות (כ, טו)

ביום כיפור תרצ"ז, שנה אחרונה של רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע, בשעה שקרא בתורה, צעק רבינו הקדוש בקול גדול עד מאד. והיה לפלא. אחר יום הכיפורים סיפר רבינו זי"ע:

פעם אחת ביומא דהילולא של הגה"ק בעל עטרת צבי זי"ע נתאספו לשם גדולי וצדיקי הדור כנהוג, ובתוכם הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז והרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב והרה"ק רבי שלום מקאמינקא ועוד הרבה צדיקים יסודי עולם זי"ע. והנה אחר בואם מציון המצויינת מקום מנוחת רבם העטרת צבי, התאספו בבית מדרשו להתפלל יחדיו. והרה"ק מדזיקוב היה הש"ץ להתפלל לפני התיבה, והרה"ק הדברי חיים הבעל קורא בתורה (שהיה אז יום קריאת-התורה) כבר אז היה הבעל דברי חיים מרעיש עולמות בקדושת עבודתו, עם-כל-זה היה קצת נכנע וביותרת הכבוד מלפני הרה"ק מדזיקוב זצ"ל, ובפרט שהיה בנו של רבו הקדוש בעל זרע קודש מראפשיטץ זצ"ל.

כשבא עת קריאת התורה, עלה הרה"ק הדברי חיים על הבימה, והרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב התחיל לערוך שיח בין הצדיקים, ונטל חומש בידו והראה להם אחד מהפסוקים ואמר:

- **תראו כולכם אשר בכאן יצעק הרב מצאנז צעקה גדולה ומרה בקריאתו אלו התיבות".**

ואחר-כך הראה על פסוק אחר ואמר:

- **"ובכאן יצעק אוי ואבוי!".**

ומוכן שככל דבריו כן נתקיים ממש, והי' לפלא בעיניהם. אחר קריאת-התורה כאשר ירד הדברי חיים מהבימה ובא אצליהם, פתח ואמר הרה"ק מדזיקוב בזה הלשון:

- **"עדי נאמנים אתם כולכם, שכאשר דברתי לכם עוד קודם קריאת-התורה אין שיתנהג הרב מצאנז בקריאתו בתורה, כן היה ממש, ומזה יוכל כבוד הדרת גאונו [הדברי חיים] להתודע ולראות שגם אני יודע קצת חומש, אבל אחת שאלתי**

מכבוד הדרת גאונו האם נאה לקרות בקולות איומים ונוראים כל-כך, בודאי ראה כהד"ג מה שראה באמצע קריאת-התורה, אבל עם-כל-זה מה בכך, אף-על-פי שרואים גדולות במקצת, אין צריכין לצעוק ולפרסמו, אדרבא צריכין להתאפק ולהעלים הדבר מעיני הבריות".

הרה"ק בעל דברי חיים בשמעו דברים אלה יוצאים בקדושה וטהרה מפי אותו צדיק, היה משתומם ומחריש כשעה חדא, ואחר-כך פתח ואמר בהתעוררות:

"הצדק הוא עם הרב מדזיקוב שאם רואים ענינים גדולים במקצת אז יכולין להתאפק ולהעלים, אבל אם רואים הרבה יותר! עוד ועוד ועוד! אז אי-אפשר להתאפק ולהעלים בשום אופן..."

וסיים רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע: "הנה באמצע קריאת התורה, ביום הכיפורים הזה, ראיתי עוד ועוד ולא יכולתי להתאפק. בשנה הזה הנני מצפה לישועה גדולה מאד..."



בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם

ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם (שמות יט, ט). נודע בגמרא (בבא בתרא קטז, א) ובשולחן ערוך יורה דעה (הלכות ביקור חולים סימן של"ה סעיף י) כי מי שיש לו חולה בתוך ביתו ל"ע ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, וכן בכל עניני הצטרפות באים אצל הצדיקים מלמדי הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ומבקשים רחמים בעד כל יחיד הבא אצלם, ועל ידי זה דבריהם נשמעים להעם כאשר יזהירו על התורה ועבודה ויזכרו באמונת ה' ותורתו ומצותו כאשר נשמע תפלתם, כי תפלתם זכה וקרובים יותר להשם יתברך. מה שאין כן לשאר העם נאמר (איכה ג, מד) סכותה בענ"ן לך מעבור תפלה.

וזה שנאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן, לכל ישראל סכותה בענ"ן לך וגו' כנזכר. בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם, כי על ידי זה שסך בענן וכו' מוכרחים לבא למשה שהוא צדיק הדור להתפלל בעדם, וכשתקבל תפלתו על ידי זה ישמע העם בקול דבריו בשם ה' ותורתו, וגם בך יאמינו באמונת צדיקים ולשמוע בקול דבריהם, כנזכר.

חיים ושלום

הלכה ומנהג

לקום בשעת קריאת עשרת הדברות

שנינו במסכת תמיד (פ"ה מ"א) שבבית המקדש, לאחר תמיד השחר, ירדו הכהנים ללשכת הגזית, וקראו עשרת הדברים, שמע והיה אם שמוע ויאמר כו'. ופירוש הרמב"ם (בפירוש המשניות שם) שלכן היו קוראים עשרת הדברות בכל יום, מפני שהוא עיקר הדת וראשיתה. אמנם אמרו חז"ל (ברכות יב, א) "אף בגבולין בקשו לקרות כן [פירש"י: לקבוע עשרת הדברות בקריאת שמע], אלא שבטלום מפני תרעומת המינין [שלא יאמרו לעמי הארץ: אין שאר תורה אמת, ותדעו שאין קורין אלא מה שאמר הקב"ה ושמעו מפיו בסיני]".

[מטעם זה, שחוששין לתרעומת המינין כשמחשיבין עשרת הדברות יתר על שאר התורה, הקפידו רבותינו הקדושים (ומקורו במגן אברהם (או"ח סימן א) שלא להעמיד טבלאות של עשרת הדברות בבית המדרש, וגם לא למעלה בארון הקודש כלל, כי יש בזה חשש תרעומת המינין, כאילו רק זה אמת. ועד כדי כך, שרבינו בעל דרכי תשובה זי"ע פעל להעבירם מאותן מקומות שהיו כבר. "ונוכון להיזהר בזה, ורבה המכשלה בין בבתי הכנסיות המתחדשים והנוטים קצת למחדשים, גם בבתי המדרשות של החסידים בהרבה מקומות, ומחוייבים למחות ולמנוע" (נימוקי אורח חיים סימן א סק"ד)].

והנה, על-פי גמרא הנ"ל, כתב הרמב"ם (תשובות הרמב"ם סימן ס) ש"בכל מקום שהמנהג לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות ראוי למונעם מזה, בהיות שמגיע מזה הפסד אמונתנו, שיבואו לחשוב ולהאמין שיש יתרון לעשרת הדברות על שאר התורה, וזה דבר קשה עד מאד, שהאומר אין תורה מן השמים אין לו חלק לעולם הבא.. ואין הבדל בין מי שמכחיש את התורה בכללה, לבין המכחיש פסוק אחד מן התורה... ולכן ראוי לסתום כל הפתחים המביאים לאמונה רעה זו. ולכן בטלו קריאת עשרת הדברות בכל יום, מפני תרעומת המינים".

ברם מנהגינו, וכן מנהג חלק גדול מכלל ישראל, לעמוד בשבת פרשת יתרו ובחג השבועות, בשעת קריאת עשרת הדברות. ולכאורה למה אין חוששין לתרעומת המיניין בכגון דא.

החיד"א (טוב עין יא) כותב לבאר בזה, שהואיל ואין קוראין בתורה רק עשרת הדברות לחוד, אלא קוראים כל פרשת יתרו, הרי זה מוכח שהכל אמת, ואין לחוש לתרעומת המינים. שהרי ידוע לכל שיש לעשות זכר למעמד הר סיני, כי עשרת הדברות הם יסודי התורה ונכתבו בלוחות הברית, והקב"ה אמרם לכל ישראל, ולכן עושים זכר בקימה בעת אמירתם. ועל-פי-זה מבאר (בכסא רחמים) מה שאמרו במסכת סופרים (פ"ב ה"ה וה"ו): אמר רבי יהושע בן לוי, אין לך טעון ברכה לפניו ולאחריו [בקריאת ספר תורה] אלא שירת הים ועשרת הדברות וקללות שבמשנה תורה, אמר ר' אבהו אני לא שמעתי, אלא נראים הדברים בעשרת הדברות. ולכאורה, איך מברכים תחלה וסוף על עשרת הדברות בלבד, למה אין חוששין לתרעומת המינים. אלא ודאי כשקוראין אותה בשעת קריאת התורה, בתוך כל הפרשה כולה, אין לחשוש מקימה גרידא.

רבי שמואל אבוהב (ש"ת דבר שמואל סי' רע"ו), העלה לקיים את המנהג באופן אחר, שחשש תרעומת המינים שייך רק כשאין טעם ברור לעשות שינוי בין עשרת הדברות לשאר התורה, כגון בקריאת עשרת הדברות בכל יום. מה-שאיין-כן בזה, הרי הכוונה למה קמים הקהל בשעת קריאת עשרת הדברות בפרשת יתרו או בשבועות, הוא שכאילו מקבלים פני שכינה במעמד הגדול והנורא ההוא, ולכן אין לחשוש לתרעומת המינים. והוא דומה למה שאמרו (סנהדרין מב, א) בענין ברכת הלבנה: אלמלא זכו בני ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים פעם אחת בחודש דים, אמר אביי הילכך נמרינהו מעומד, ופירש רש"י: שהואיל ומקבל פני שכינה הוא, מעומד צריך לברך ברכת הלבנה מפני כבוד השכינה. ולכן נוהגים לקום לשמוע קריאת עשרת הדברות בעמידה, ואין כאן שום חשש.

איסור הזכרת שם שמים לבטלה

תדע שאיסור הזכרת שם שמים לבטלה הוא בכל לשון, כגון בלשון אשכנז גא"ט, הבעל נפש יחוס לנפשו ולא יקל הענין בעיניו... וכבר דברנו מזה... מגודל האיסור מוכח בתורה, דהנה נאמר בתורה בפרשת יתרו (שמות יח, ג) **אשר שם האחד גרשם כי אמר גר וכו' ושם האחד אליעזר כי אלקי אבי וכו'**, הנה נחסר תיבת אמר. ובעלי הפשט אמרו כי תיבת אמר שבפסוק הקודם קאי גם לזה, ולא ידעתי מה יעשו בבני יוסף (בראשית מא, נא) אשר נחסר תיבת אמר בשניהם, וכן בויקרא יעקב שם המקום פניאל כי ראיתי וכו' (שם לב, ל) ונחסר תיבת אמר.

אך הנראה לדעתי, דתיבת אמר הפירוש הוא שכל מי שהיה שואל טעם שם הקריאה היה משיב לשואליו דבר הטעם, וזה היה רק באין צורך להזכיר השם, מה שאין כן ביש צורך להזכיר השם לא היה אומר לשואלים הטעם רק טעם היה טמון בקרבן, על כן נחסר תיבת אמר במקום הזה, הס כי לא להזכיר את השם. דוק והתבונן ויונעם לך.

מצות לא תעשה ל חלק הדיבור אות ו. הוספות מהרצ"א אות צ

דעה חכמה לנפשך

"בעבור תהיה יראתו על פניכם"

להבין מה שאמר משה רבינו אל העם קודם מתן תורה: "כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו (שמות כ, טז).

"מה הוא - אף אתה"

בעבודת אדם את קונו ישנו שני בחינות. אהבת ד' - ויראתו ממנו. יש שעובד את בוראו מחמת עוצם אהבתו אליו ורצונו לידבק בו יתברך. נפשו שואפת ועורגת אל השי"ת. היא מתגעגעת ומשתוקקת להתקרב אליו. זה מביאה אותו לקיום התורה והמצוות, כי רק על ידיהם יוכל ילוד-אשה להידבק בחיי החיים. אהבת הבורא ותשוקה הנכבד לו יתברך, מפיח בו השאיפה לעלות במעלות ומסילות היותר גבוהים, להיות צמודה אליו ככל האפשר.

מאידך, יש שעובד את בוראו מחמת גודל היראה שמפחד ממנו יתברך. בהתבוננו באמת בגודל רוממותו יתברך, נופל עליו אימה ופחד להתבושש מגדלותו. הוא עומד מרעיד מפני הרגשת העוצמה והרוממות האלקית אל מול קטנות האדם, והוא יתברך נצב עליו להשגיח על כל צעדיו. כדמיון הרואה את המלך בכבודו, ומרגיש גדלותו ורוממותו של המלך, זה גופא מביא אותו לירא ולפחד מהמלך.

מהראוי להתבונן, הלא כלל גדול יש בדינו: "בצלם אלקים ברא את האדם". הכוחות שיש בנפש הקדושה שבאדם הם דוגמת ספירות הרוחניות שלמעלה, כי מהם נשתלשלו. כוחות הקדושה שיש באדם לעשות רצונו יתברך ולהתקרב אליו היא

רק מה שנמשך אצלו מן הכוחות האין-סופיים של הקב"ה. כך אמרו חז"ל (שבת קלג, ב) "הוי דומה לו, מה הוא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא רחום אף אתה היה רחום". רק מכוח ש"הוא חנון ורחום", יש בכוחך להיות גם "אתה חנון ורחום".

אשר לפי-זה מתעוררת שאלה, בשלמא עבודת האדם את קונו בבחינת האהבה, מובן איך היא נשתלשלה אליו מכוחותיו האין-סופיים יתברך. מדת האהבה שפיר מובנת אצל הקב"ה כביכול. הלא אהבה רבה ואהבת עולם הוא יתברך אוהב את עמו ישראל. חיבה יתירה נודעת להם. בדרך זה צריך גם איש הישראלי לאהוב אותו אהבה רבה ותשוקה גדולה. אמנם עבודת האדם את הבורא בבחינת היראה, קשה להבין, מאין לו כח זה, הלא היראה מגיע להאדם בהתבוננו ובהרגישו קטנותו הוא מול העוצמה והרוממות של הקב"ה. ואיך תתואר מדת היראה אצלו יתברך בשעה שהוא רם על כל רמים.

יראה הבא מחמת אהבה

אף שלפום ריהטא, נראה לנו ששני מדות אלו, יראה ואהבה, הם רגשות נפרדים - עד כדי כך שהם פועלים בכוונים מנוגדים. אהבה היא קרבה, ויראה הוא תפיסת המרחק. אהבה היא רגש של התקרבות ודבקות, ואילו היראה היא רגש של רתיעה והתרחקות. הנה לאמיתו של דבר, אהבה ויראה אינם בהכרח דברים מנוגדים וסותרים. אדרבה, יש יראה הנולד מאהבה. קיומה של כל אהבה - כולל בתוכו גם יראה. כאשר יש דבר שאוהבים מאד, יש גם פחד להינתק ממנו ולאבדו. כשאדם אוהב איזה איש באהבה עצומה, הוא מתיירא תמיד פן תבטל האהבה אם לא יתכנו מעשיו בעיני הנאהב. יראת ד' מסוג זה אינה יראה מפני רוממות ד', אלא יראה מפני התנתקות מד'. זהו יראה הבאה מאהבה וכלולה עמה. האהבה היא הדביקות וההתכללות במקור החיים, והיראה היא הפחד מפני ההתנתקות ממנו. אדם המתיירא מבוראו בחששו פן תפסק גודל האהבה והדביקות בינו לבין קונו, יחפש וירדוף תמיד לקיים מצותיו ית"ש, ויירא מכל נדנדוד עבירה על רצונו יתברך שמו, שלא תבטל חלילה אהבתם העזה.

יראה זו מובנת גם אצלו יתברך שמו. כי מגודל האהבה רבה שהוא אוהב את ישראל, הוא כביכול מתיירא תמיד שלא יתקלקל האהבה והדביקות. וממנו נשתלשל לישראל מדת היראה, שייראו מפניו מחמת האהבה שביניהם. ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, שייראו מלעשות דבר נגד רצונו יתברך, שחלילה לא יאבד ולא יתקלקל גודל האהבה.

את זה דרש משה רבינו מכלל ישראל: "בעבור תהיה יראתו על פניכם", יראתו דייקא, יראה אשר יתואר אצלו יתברך. ומהי, על כך עונה הפסוק "לבלתי תחטאו", שייראו שלא לעשות כנגד רצונו ותיפגם האהבה.

על פי: תפארת בנין פרשת יתרו ד"ה ובעבור

מילין שפירין

לא תחמד בית רעך לא תחמד אשת רעך (כ, יד)

שיש בו מעשה, כענין שנאמר (דברים ז, כה) לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך. (עיין פ"א מהלכות גולה ואבדה ה"ט-יב).

והנה, האלשיך הקדוש כתב על הכתוב (משלי ו, כה) אל תחמוד יפיה בלבבך, דשלמה המלך בא ופירש דברי תורה, שנאמר בתורה "לא תחמוד אשת רעך", והנה לכאורה יראה הכוונה שלא תחמוד אשה זו של רעך, דהיינו לומר מי יתן ואשיג האשה הזו של חבירי, אבל לחמוד שיהיה לך אשה יפיה אחרת כמו אשה של רעך, מותר לך. על-כן בא שלמה ופירש "אל תחמד יפיה בלבבך", אפילו היופי של אשת רעך לא תחמוד. היינו, שלא תתאוה ותחמוד להישג אשה יפיה כגון זו, רק שמח בחלקך ובטוב תניב.

כך הוא בלוחות ראשונות שבפרשה זו. אמנם בלוחות שניות (דברים ה, יח) נאמר: **ולא תתאוה בית רעך שדהו ועבדו ואמתו גו' וכל אשר לרעך.**

כמה ראשונים סברו ש"לא תחמוד" ו"לא תתאוה" לאו אחד הוא, הנאמר בכפל הלשון (סמ"ק סימן יט, סמ"ג לא-תעשה קנח). אבל דעת הרמב"ם, וכן הראב"ד, ששני לאוין נפרדין הן. "תאוה" הוא כשרואה דבר של חבירו ומתאוה בלב להשיג, הגם שלא השתדל עדיין להשיג, עבר על לא תתאוה, כי אין תאוה אלא בלב בלבד, והזהירה התורה "ולא תתאוה". ו"החמדה" הוא שהשתדל להשיג הדבר ההוא ועשה פעולות עד שהשיג, אף על פי ששילם בעד הדבר, עבר על לא תחמוד. כלומר "לא תחמוד" בחימוד

- במקום מצוה - מותר לאו זה. אבל בלאו דלא תחמוד, אין טעם הפוסק, ואם תאמר כיון שאין טעם הפוסק - אפילו חמדת התורה אסור, בוא וראה בכולם עשתה התורה כלל, ובזה עשתה פרט, שכתוב: בית רעך, שדהו ועבדו גו', דהיינו בכל דברי העולם דוקא פרטה התורה לאסור, מה- שאין- כן התורה היא חמודה תמיד...

"והנה אם נאמר דכוונת התורה ב"לא תחמוד" הוא רק שלא לחמוד אותו החפץ ממש של חברו, שיקחנו מיד חברו ויהיה שלו ולא של חברו, מהו זה שאמר "יכול אפילו חימודא דאורייתא", הרי חימודא דאורייתא אינו באופן זה כלל, דאם רואה שחבירו יודע איזה מסכתא וחומד גם הוא כמוהו, הרי נשארת הידיעה גם אצל חברו, והוא חומד רק דוגמת החפץ של חברו. אלא על- כרחך דסבירא- ליה לזוהר הק' שכוונת התורה היא כפירוש המלך החכם, שהאיסור הוא אפילו אם חומד שיהיה לו חפץ דוגמת החפץ של חברו ולא יקח אותו החפץ מיד חברו, רק שיהיה לו גם לו דוגמתו. ובזה יונח מה שאמר "יכול אפילו חימודא דאורייתא", דוק ותשכח כי כנים הדברים, הראיתך בעיניך שמה לא תעבור את פי השי"ת".

רבינו בעל בני יששכר זי"ע (דרך פקודין מל"ת לח חלק המחשבה בהגה) מעיר על זה, ש"הנה הדבר בספק אצלי, אם כוונת שלמה לפרש כוונת התורה, ואם- כן תאוה וחמדה כזו הוא אסור מדברי תורה, או אם שלמה בא להוסיף על דברי תורה, ואם- כן לא הוה תאוה וחמדה כזו רק לאו מדברי קבלה. ובין כך ובין כך באיסור גמור הוא". וכן מסתפק רבינו זי"ע אם "לאו-דוקא אשה והוא- הדין כל אשר לרעהו, ואפשר דהא בהא תליא, אם נאמר דשלמה בא ברוח קדשו לפרש דברי תורה, דהפירוש לא תחמוד הוא לא תחמוד יפיה, אם- כן הוא הדין כל אשר לרעהו. ואם נאמר דשלמה בא להוסיף על דברי תורה, בודאי מדברי קבלה ההוספה הזאת הוא רק על אשת רעהו, אבל לשאר מיילי אין איסור רק החמדה להשיג דבר של רעהו, אבל לחמוד להשיג כמו החפץ של רעהו, אין איסור ואפילו מדברי קבלה.

"ושבתי וראיתי, שמדברי הזהר הקדוש נראה שדברי שלמה הם פירוש לדברי תורה, וסבירא- ליה לזוהר הק' שכוונת התורה הוא גם- כן שלא לחמוד כעין החפץ של חברו. דהרי כתב הזוהר הק' (חלק ב צג, ב) שבכל הלאוין שבעשרת הדברות, יש טעם [טפחה] הפוסק, וזה מורה שהתורה אוסר ומתיר, שלפעמים



אבקש גם לחזור ולקבל על עצמכם
ללמוד שיעורים קבועים בספרי רבותינו הקדושים זי"ע...
ולהרבות עוד להגות בספרי רבותינו הקדושים איש לפי כוחו,
ובפרט בשבתות וימים טובים, שהם חיות נפשנו.

ממכתב קודש של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
להתאספות אנ"ש בארה"ק בשבת שלפני ב' סיון תשס"ט

